

Knelpuntenbrief LCR 2024 *Wie voor het inkomen afhankelijk is van de overheid loopt grote risico's*
13 mei 2024/brLCR24-0

De Landelijke Cliëntenraad (LCR) kijkt naar knelpunten in de uitvoering waar verschillende regelingen op elkaar inwerken en waar grotere groepen last van hebben.

Risico's van over de grens werken

Rond de 100.000 mensen wonen in één land en werken in een ander land. Alleen al meer dan 110.000 personen ontvingen in 2022 een pensioen uit Nederland maar wonen in Duitsland of België. Deze afstemmingsproblemen gelden niet alleen voor de grenslanden met Nederland maar voor alle EU-landen. Deze groepen kampen met specifieke (grens)problematiek die de LCR in een apart [signaal](#) heeft uitgewerkt. Voor de sociale zekerheid is bij de start van de EEG (voorloper van de EU) gekozen om de verschillende landelijke stelsels op elkaar af te stemmen. Regels voor deze coördinatie zijn vastgelegd in EU-verordeningen. Alle EU-landen beslissen zelf op basis van eigen wetgeving wie onder welke voorwaarden verzekerd is en een uitkering ontvangt. Burgers die niet in hun werkland wonen, hebben zo te maken met twee aparte, soms erg van elkaar verschillende stelsels voor *sociale zekerheid*. De afstemming van de *fiscale wetgeving* verloopt via bilaterale verdragen: onderlinge afspraken tussen landen. Omdat dit per relatie tussen landen kan verschillen zijn ze vaak moeilijk te begrijpen. De fiscale wetgeving is meestal opgesteld zonder oog voor 'grenswerkers'. Burgers dragen zo de risico's maar kunnen de consequenties van werken in het ene land en wonen in het andere nauwelijks overzien. Dit geldt óók voor mensen die veel vanuit huis werken voor hun werkgever over de grens.

Onvoorziene risico's bij voorwaardelijke financiering en keteneffecten

Mensen in de laagste inkomensgroepen zijn voor een steeds groter deel van het inkomen aangewezen op (meerdere regelingen van) de overheid omdat zij anders niet rond kunnen komen. Het gaat om bijvoorbeeld een uitkering van UWV of Participatiewet, samen met toeslagen en minimaregelingen. Of mensen hebben inkomen uit werk, toeslagen en minimaregelingen. De verschillende regelingen kennen elk hun eigen moment van uitkeren en hebben steeds weer andere verplichtingen. Het is voor burgers erg onoverzichtelijk hoe de regelingen op elkaar inwerken. Een CAO-stijging, terugbetaling of naheffing van de uitkering kan allerlei keteneffecten in gang zetten waardoor het inkomen van burgers onzeker wordt. We zien: hoe hoger de inkomensaanvulling – het deel van het inkomen dat uit een uitkering of toeslag komt – hoe groter het risico. Dit komt door het woud aan regelingen die vanuit verschillende leefdoelgebieden komen en die ook nog eens op elkaar inwerken. Tussen burger en overheid is het bijna niet mogelijk het goed te regelen. Dit ondermijnt de bestaanszekerheid van burgers. Ander risico is de voorwaardelijke financiering: bijvoorbeeld toeslagen worden als voorschot verstrekt en later definitief vastgesteld. Deze risico's zijn aangegeven in het [tweede rapport](#) van de commissie Sociaal Minimum. Burgers waarvan het inkomen voor een groter deel bestaat uit een uitkering of toeslagen lopen grote risico's. Dit wordt zichtbaar in de [Praatplaat Inkomen](#) van de LCR.

Alleenstaanden zonder kinderen

Volgens het CBS wonen er op dit moment 3.254.000 volwassenen alleen. Over 25 jaar woont in de helft van alle woningen een alleenstaande (met of zonder kinderen). Als deze groep groter wordt, rijst de vraag of het fiscale stelsel is ingericht op deze groep? Veel huishoudens bestaan uit nu nog uit tweeërdieners die fiscale voordelen hebben, zoals de inkomstenbelasting, toeslagen, heffingskortingen, erfbelasting, inkomstenbelasting en lokale lasten. Alleenstaanden met een uitkering kennen juist nadelen om samen te wonen zoals met de inkomensstoets, vermogensstoets, de kostendelersnorm en berekening van draagkracht. Zij ervaren veel van deze verschillen als onrechtvaardig. De LCR heeft door laten rekenen welke fiscale effecten te maken hebben met de samenstelling van het huishouden en de stijging en/of daling in het inkomensgebouw te maken hebben. We verwachten het samenspel van deze elementen beter in beeld te kunnen brengen en het effect te zien op de bestaanszekerheid van burgers. Het signaal wordt naar verwachting vóór de zomer gepubliceerd.